

Teitl y Cyfarfod:	Cyfarfod Bwrdd CNC – Sesiwn Gyhoeddus Gwesty Clayton, Caerdydd a Microsoft Teams
Dyddiad y cyfarfod:	23 Mawrth 2023
Aelodau'r Bwrdd a oedd yn Bresennol:	Syr David Henshaw, Cadeirydd Clare Pillman, Prif Weithredwr Yr Athro Steve Ormerod, Is-gadeirydd Karen Balmer Julia Cherrett Geraint Davies Yr Athro Peter Fox Zoe Henderson (o 11am) (<i>Teams</i>) Yr Athro Calvin Jones Mark McKenna Helen Pittaway Yr Athro Peter Rigby (<i>Teams</i>)
Aelodau o'r Tîm Gweithredol a oedd yn bresennol:	Rachael Cunningham, Cyfarwyddwr Gweithredol Gwasanaethau Corfforaethol a Chyllid Ceri Davies, Cyfarwyddwr Gweithredol Tystiolaeth, Polisi a Thrwyddedu (Eitemau 1 i 8) Prys Davies, Cyfarwyddwr Gweithredol Strategaeth a Datblygu Corfforaethol Sarah Jennings, Cyfarwyddwr Gweithredol Cyfathrebu, Cwsmeriaid a Masnachol Gareth O'Shea, Cyfarwyddwr Gweithredol Gweithrediadau
Unigolion Ychwanegol a oedd yn Bresennol:	Colette Fletcher, Pennaeth Llywodraethu ac Ysgrifennydd y Bwrdd (pob eitem) Mark Collins, Rheolwr Tîm Cyllid Busnes (Eitem 6) Teams Sarah Williams, Pennaeth Strategaeth Gorfforaethol a'r Swyddfa Rheoli Rhaglenni (Eitemau 7 a 9) Catrin Hornung, Pennaeth Cyfathrebu a Trawsnewid Digidol

(Eitem 7)
Lynette Bowley, Uwch
Ymgynghorydd Arbenigol, y
Cyfryngau (Eitem 7)
Ben Wilson, Prif Gynghorydd,
Pysgodfeydd (Eitem 8 a Sesiwn Holi
ac Ateb Gyhoeddus)
Caroline Hawkins, Rheolwr
Cynllunio Corfforaethol, Perfformiad
ac Asesu Strategol (Eitem 9) Teams
Sarah Stacey, Pennaeth Datblygu
Sefydliadol (Eitemau 10 ac 11)
Shaheen Sutton, Arbenigwr
Cydraddoldeb, Amrywiaeth a
Chynhwysiant (Eitem 10)
Phil Mostyn, Prif Ymgynghorydd
Arbenigol, Lles, Iechyd a Diogelwch
(Eitem 11) Teams
Pennaeth Cynllunio Datblygu
(DPAS) a Gwasanaethau Morol
(Sesiwn Holi ac Ateb Gyhoeddus)

Sylwedyddion CNC:

Yr Athro Rhys Jones
Kathleen Palmer
Michael Evans, Pennaeth
Gweithrediadau Canol De Cymru
Kate Evans, Rheolwr, Materion
Preifat/Ysgrifennydd Personol i'r Prif
Swyddog Gweithredol
David Mee, Cynghorydd Arbenigol
Arweiniol, Rheoli Pysgodfeydd Dŵr
Croyw (Eitem 8 a Sesiwn Holi ac
Ateb Gyhoeddus)

Sylwedyddion Allanol:

Julie James, Y Gweinidog Newid
Hinsawdd (Eitem 7)
Claire Bennett, Cyfarwyddwr
Cynaliadwyedd Amgylcheddol,
Llywodraeth Cymru (eitem 7)
Nathan Huish, Llywodraeth Cymru
(Eitem 7)
Nick Sharratt, Llywodraeth Cymru
(Eitemau 1 i 7)
Catryn Holzinger, Archwilio Cymru
(Eitem 7)
Nigel Milner (Eitem 8)

Sylwedyddion Cyhoeddus:

Harriet Alvis – Prif Swyddog
Gweithredol, Ymddiriedolaeth
Afonydd Gorllewin Cymru
Kim Waters – Undeb Afonydd
Cymru

Datganiadau:

Yr Athro Steve Ormerod – Aelod o ddwy Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Cymru (dim dylanwad ar bolisi); Islywydd RSPB (dim dylanwad ar bolisi); Aelod o'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol (dim dylanwad ar bolisi); Cymrawd Sefydliad Siartredig Ecoleg a Rheoli'r Amgylchedd (dim dylanwad ar bolisi); Diddordeb ymchwil gwyddonol mewn ansawdd dŵr drwy Brifysgol Caerdydd a statws afonydd, Cyd-gyfarwyddwr Sefydliad Ymchwil Dŵr Caerdydd.
Geraint Davies – Aelod (dim dylanwad dros bolisi): RSPB Cymru; Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol; NFU Cymru; Undeb Amaethwyr Cymru; Ymddiriedolaeth Cadwraeth Helwriaeth a Bywyd Gwyllt; Aelod o grŵp cynghori sy'n gweithio ar gyfeiriad dyfodol ystâd Efyrnwy/Llyn Efyrnwy sydd â thir mewn SoDdGA
Mark McKenna – Prif Weithredwr Down to Earth sydd â chais cynllunio parhaus mewn ardal SAC; Canolfan Ganser Felindre – Down to Earth yn rhan o'r Grŵp Cynghori ar Ddylunio; Skyline
Yr Athro Calvin Jones – Aelod o Fwrdd Rheoli Skyline sydd â buddiannau ar Stad a reolir gan CNC

Ymddiheuriadau:

Dr Rosie Plummer
Zoe Henderson (9am i 11am)
Ceri Davies (o Eitem 9)

Ysgrifenyddiaeth:

Jocelyn Benger
Natalie Williams

Cofnodion a gadarnhawyd

Eitem 1: Agor y Cyfarfod

1. Agorodd y Cadeirydd y Cyfarfod a chroesawu pawb. Derbyniwyd datganiadau o fuddiant ac ymddiheuriadau fel y nodwyd uchod.

Eitem 2: Adolygu'r Cofnodion a'r Cofnod Gweithredu

2A. Adolygu Cofnodion Cyfarfod Cyhoeddus y Bwrdd ar 27 Ionawr

2. Adolygwyd a chytunwyd ar gofnodion cyfarfod cyhoeddus y Bwrdd a gynhaliwyd ar 27 Ionawr.

2B. Adolygu'r Cofnod Gweithredu

3. Adolygwyd a nodwyd y cofnod gweithredu.

Eitem 3: Diweddariad gan y Cadeirydd

4. Soniodd y Cadeirydd wrth y Bwrdd am gyfarfodydd cadarnhaol a gynhaliwyd gyda'r Gweinidog, a fyddai'n ymuno â'r cyfarfod yn ddiweddarach. Byddai'r Cynllun Corfforaethol newydd yn cael ei lansio'n swyddogol ym mis Mehefin yn y Senedd. Nodwyd y berthynas waith bositif gyda swyddogion Llywodraeth Cymru (LIC).
5. Roedd ail Uwchgynhadledd Ddŵr y Prif Weinidog wedi digwydd yn ddiweddar. Clywodd yr Uwchgynhadledd y newyddion diweddaraf am y cynnydd o ran materion yn ymwneud ag oedi ceisiadau cynllunio. Derbyniwyd bod angen mynd i'r afael ag ystod eang o faterion ansawdd dŵr. Roedd timau yn CNC yn gweithio ar hyn, a derbyniwyd cynigion o gymorth gan sefydliadau eraill sy'n rhan o'r Uwchgynhadledd Ddŵr, ynghyd ag adnoddau i gyflymu'r gwaith ar ansawdd dŵr. Cynhaliwyd trafodaethau yng nghyfarfod preifat y Bwrdd ynglŷn â'r angen i fod yn fwy agored am waith CNC ar ansawdd dŵr, gan gynnwys yr arwyddion o gynnydd.
6. Rhoddodd yr Athro Steve Ormerod drosolwg o Gynllun Gweithredu'r Uwchgynhadledd Ddŵr, a oedd yn cynnwys gwella'r broses o gyflwyno atebion sy'n seiliedig ar natur, gweithio'n fwy adeiladol gyda'r gymuned amaethyddol, ac edrych ar rwystrau o ran cynllunio. Roedd yr Uwchgynhadledd wedi bod yn gyfarfod cadarnhaol gyda chyfraniadau yn cael eu cynnig o bob cyfeiriad.

Eitem 4: Adroddiad gan y Prif Weithredwr

7. Cyflwynodd y Prif Weithredwr y wybodaeth ddiweddaraf am eitemau yn ogystal â'r adroddiad ysgrifenedig.
8. Roedd yr wythnos wedi gweld llanw uchel, rhybuddion llifogydd a rhybuddion. Roedd gwaith hefyd yn digwydd gyda'r Grŵp Sychder i ystyried beth fyddai'n digwydd pe bai ail haf sych, ynghyd â'r gwersi a ddysgwyd y llynedd o ran ymgysylltu cynnar gyda'r cyhoedd a thynwyr dŵr.
9. Roedd Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) wedi'i basio ac roedd bellach ar ei ffordd i dderbyn Cydsyniad Brenhinol. Darparwyd trosolwg ar yr elfen Partneriaeth Gymdeithasol, gan gynnwys gweithio gyda'r Undebau Llafur.

Roedd CNC yn ymgysylltu'n helaeth â Llywodraeth Cymru ar y newidiadau a ddaeth yn sgil yr elfen Caffael Cyhoeddus ar sut yr oedd caffael yn cael ei reoli yng Nghymru. Rhoddodd pwyslais y Cynllun Corfforaethol ar effeithiau posibl yn y gadwyn gyflenwi ar yr argyfyngau hinsawdd a natur hwb gwirioneddol i hyn. Byddai hyn yn cael ei gyflwyno i gyfarfod o'r Pwyllgor Cyllid yn y dyfodol.

10. Diolchwyd i'r Athro Steve Ormerod a Dr Rosie Plummer am eu cyfraniadau i ddatlu wythnos niwroamrywiaeth, gan nodi eu cyfraniadau pwerus a oedd wedi galluogi staff i siarad a rhannu eu profiadau.
11. Roedd Prosiect Maelgi Cymru wedi'i enwebu ar gyfer Gwobr Dewi Sant, ac roedd disgwyl y cyhoeddiad ar 20 Ebrill.
12. Byddai agoriad swyddogol y cynllun yn Llyn Tegid yn cael ei gynnal ddydd Gwener 31 Mawrth. Cafodd cwblhau'r gwaith pwysig o ran diogelwch y gronfa ddŵr ei groesawu, a dangoswyd cydnabyddiaeth a gwerthfawrogiad i'r gefnogaeth gan bobl y Bala.
13. Ystyriodd y Bwrdd gynnwys y diweddariad. Gofynnwyd a oedd gan y penderfyniad o ran datgan sychder mewn cymhariaeth â llinell sylfaen gynyddol o newid hinsawdd oblygiadau o ran sut y byddai adnoddau dŵr yn cael eu rheoli. Cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Gweithredol Tystiolaeth, Polisi a Thrwyddedu y byddai dysgu o'r sychder diwethaf yn cynnwys adolygu'r wybodaeth a'r data ar gyfer cynlluniau sychder CNC a'r cwmnïau dŵr, a fyddai'n arwain at newid yn y broses.
14. Diolchodd yr Athro Steve Ormerod i'r tîm a oedd ynghlwm wrth yr ymweliad â safle'r Ystafell Ddigwyddiadau y diwrnod blaenorol, a diolchodd hefyd iddynt am eu hymdrechion dan amgylchiadau heriol yn ystod digwyddiadau. Tynnwyd sylw at y newyddion digroeso diweddar ynghylch pibellau carthion yn gollwng a gollyngiadau diesel a chwestiynwyd y gwaith yn ymwneud â hynny.
15. Cydnabu'r Prif Weithredwr y problemau diweddar gan gadarnhau bod y camau gweithredu priodol yn cael eu hystyried. Roedd y gwaith glanhau ar y gweill, gydag yswiriant yn talu amdano. Roedd atal llygredd yn un o brif flaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol newydd a chydabuwyd yr her o fynd i'r afael â'r achosion sylfaenol. Tynnwyd sylw at ymateb CNC o ran cymryd camau gweithredu a gorfodaeth briodol. Argymhellwyd y dylid darparu diweddariadau rheolaidd i aelodau'r Bwrdd a'r Gweinidog am gamau gorfodi. Croesawyd hyn gan aelodau'r Bwrdd, gan nodi'r materion yn ymwneud â'r seilwaith oedrannus mewn perthynas â'r difrod i'r bibell garthffos ond hefyd amgylchiadau cwbl annisgwyl y digwyddiad ble gollyngodd y diesel.

CAM GWEITHREDU: Aelodau'r Bwrdd a'r Gweinidog i dderbyn diweddariadau rheolaidd am gamau gorfodi

16. Cyflwynodd y Cyfarwyddwr Gweithredol Gweithrediadau ddiweddariad ar ddigwyddiadau, gan nodi bod tua wyth i naw mil y flwyddyn, gyda rhai ohonynt yn rhai proffil uchel. Croesawyd cydnabyddiaeth y Bwrdd o'r gwaith oedd ynghlwm wrth ddigwyddiadau. Darparwyd trosolwg o rai o'r digwyddiadau nodedig o'r chwarter hwn. Disgrifiwyd y digwyddiad gyda'r brif garthffos ym Magwyr yn fanylach. Roedd Cyfarwyddwr Gweithredol Gweithrediadau a Chyfarwyddwr Gweithredol Tystiolaeth, Polisi a Thrwyddedu wedi cyfarfod â Chyfarwyddwyr y cwmnïau dŵr ac wedi trafod y digwyddiad ar Afon Taf, a oedd yn gysylltiedig â seilwaith yn heneiddio. Eglurodd y cwmnïau dŵr eu mecanweithiau ar gyfer delio â

hyn yn y tymor byr a'r tymor hir. Tynnwyd sylw at y trafodaethau ynghylch datblygu naratif ansawdd dŵr yn sesiwn breifat y Bwrdd ar y diwrnod blaenorol. Gellid cymhwyso'r dull hwn i ddigwyddiadau a gorfodaethau, fodd bynnag, cydnabuwyd yr her o wneud hyn yn ystod y cyfnod ymateb i ddigwyddiadau, yn enwedig wrth gasglu tystiolaeth gyfreithiol. Roedd y tîm yn benderfynol o gael hyn yn iawn, gan ddweud ei fod yn rhannu pryder dwfn y cyhoedd wrth weld y digwyddiadau hyn yn yr amgylchedd.

17. Awgrymodd aelodau'r Bwrdd y dylid adolygu'r dull o ymdrin â'r ymateb cyfathrebu uniongyrchol i ddigwyddiadau, er enghraifft, ymateb dros dro ar y cyfryngau cymdeithasol yn cydnabod y mater a phryder y cyhoedd er mwyn sicrhau bod CNC yn weladwy wrth i ddigwyddiadau godi. Dylid hefyd ystyried cyhoeddi'r rhesymeg wrth wraidd dulliau gorfodi.
18. Myfyriodd y Bwrdd ar ffocws y Cynllun Corfforaethol newydd ar atal llygredd a'r angen i fod yn fwy pendant yn y maes hwn. Gofynnwyd a oedd dadansoddiad o dueddiadau llygredd y gellid eu defnyddio i lunio strategaeth ar sut i fynd i'r afael â llygredd. Gofynnwyd am gyflwyniad ar y gwaith o leihau llygredd yn y cyfarfod nesaf. Tynnwyd sylw at y gwaith diweddar a gyhoeddwyd ar ddalgylchoedd a data ansawdd dŵr.

CAM GWEITHREDU: Cyflwyniad ar y gwaith o leihau llygredd i'w gyflwyno mewn cyfarfod Bwrdd yn y dyfodol

19. Tynnodd aelodau'r Bwrdd sylw at Gynulliad Dinasyddion Natur a Ni yn Abertawe, gan nodi ei fod wedi bod yn drawiadol iawn ac yn awgrymu y gallai'r dull hwn gael ei ddatblygu ar gyfer ymgysylltu â'r Bwrdd.
20. Trafodwyd amrywiaeth y rhai oedd yn bresennol yn y Cynulliadau Dinasyddion. Nodwyd bod y tîm wedi dethol cynrychiolaeth yn ofalus er mwyn sicrhau amrywiaeth. Cafodd rhai o'r materion a oedd yn ymwneud â mynychu eu hystyried, megis trafniadaeth ac anawsterau personol, yn enwedig yng ngoleuni'r argyfwng costau byw. Cydnabuwyd pwysigrwydd gweithio mewn partneriaeth â sefydliadau eraill. Byddai'r Cyfarwyddwr Gweithredol Strategaeth a Datblygu Corfforaethol yn ystyried sut i fwrw ymlaen â hyn er mwyn sicrhau ystod y lleisiau. Awgrymwyd ystyried defnyddio cwmnïau panel arolygon mawr.

Eitem 5: Adroddiadau Diweddarau gan Bwyllgorau a Fforymau

21. Yn rhinwedd ei swydd fel Cadeirydd Dros Dro y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg (ARAC), cyflwynodd Catherine Brown y wybodaeth ddiweddaraf i'r Bwrdd am y cyfarfod a gynhaliwyd ar 9 Hydref. Croesawyd Kath Palmer i'r tîm, fel Cadeirydd newydd arfaethedig ARAC. Cynhaliwyd cyfarfod buddiol, gyda sawl Adroddiad Archwilio Mewnol. Cafodd ailstrwythuro'r tîm Archwilio Mewnol ei gymeradwyo. Cynhaliwyd trafodaeth ar Risg Strategol 07 (SR07) gydag adborth manylach i ddilyn y tu allan i'r cyfarfod. Roedd hyfforddiant gweminar ar waith ymchwil risg manwl wedi'i gofnodi a'i rannu. Cafodd y Risg Seiber ei drafod, yn dilyn adroddiad ym mis Ionawr gan Archwilio Cymru. Byddai'r Strategaeth TGCh a'r darn am adfer wedi trychinebau yn cael ei gyflwyno i gyfarfod o'r Bwrdd yn y dyfodol. Cynhaliwyd sesiynau caeedig gydag Archwilio Cymru a'r Pennaeth Archwilio Mewnol; ni fynegwyd unrhyw bryderon gan y naill na'r llall.
22. Yn rhinwedd ei rôl fel Cadeirydd y Pwyllgor Cynghori ar Dystiolaeth (EAC), cyflwynodd yr Athro Peter Rigby ddiweddariad ar y cyfarfod a gynhaliwyd ar 21

Chwefror. Ystyriwyd bod y papur wedi'i ddarllen. Byddai angen adnewyddu aelodaeth EAC gan fod yr Athro Lorraine Whitmarsh wedi ymddiswyddo o'r Pwyllgor. Byddai cyfle i addasu'r aelodaeth yn unol â gofynion y Pwyllgor wrth symud ymlaen.

23. Yn rhinwedd ei rôl fel Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid, cyflwynodd Syr David Henshaw ddiweddariad i'r Bwrdd ar y cyfarfodydd a gynhaliwyd ar 9 Chwefror a 7 Mawrth, a oedd wedi canolbwyntio'n bennaf ar y gyllideb. Ystyriwyd bod y papur wedi'i ddarllen. Roedd y perfformiad ariannol wedi cael ei adolygu a nodwyd bod ychydig o orwario wedi'i ragweld. Roedd diweddariad ar Daliadau wedi cael ei ystyried. Byddai'r Pwyllgor Cyllid yn ysgwyddo cyfrifoldebau ychwanegol wrth symud ymlaen gan ganolbwyntio hefyd ar berfformiad. Croesawyd Helen Pittaway fel Cadeirydd newydd arfaethedig y Pwyllgor Cyllid.
24. Cyflwynodd Julia Cherrett, Cadeirydd Dros Dro y Pwyllgor Rheoli Risg Llifogydd (FRMC), ddiweddariad i'r Bwrdd ar waith ers y cyfarfod a gynhaliwyd ar 24 Ionawr, gan nodi nad oedd diweddariadau pellach.
25. Cyflwynodd yr Athro Calvin Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Ystad Tir, y wybodaeth ddiweddaraf i'r Bwrdd am y cyfarfod a gynhaliwyd ar 19 Ionawr. Darparwyd diweddariad ar fesurau Dangosfwrdd Perfformiad Cynllun Busnes Stiwardiaeth Tir, a nodwyd fel Gwyrdd yn bennaf o ran statws Coch Melyn Gwyrdd (RAG), ar wahân i Felyn ar Reoli Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol oherwydd trafferthion gydag argaeledd contractwyr. Nodwyd problemau ynghlwm wrth y gostyngiad mewn incwm coed a oedd yn cael ei ragweld, yn enwedig y goblygiadau ar y gallu i wario ar welliannau rheoli natur. Roedd y Strategaeth Hamdden ar y gweill, a rhagwelwyd drafft erbyn yr hydref cyn ei dosbarthu ar gyfer ymgynghori yn ei chylch. Roedd y Strategaeth Fasnachol ar y gweill, gyda mwy o aeddfedrwydd yn y trafodaethau yn sicrhau bod gwerth yn cael ei gyflawni o'r tir o fewn rheolaeth CNC.
26. Cyflwynodd Julia Cherrett, Cadeirydd y Pwyllgor Pobl a Chwsmeriaid (PCC) (y Pwyllgor Pobl a Thaliadau gynt) ddiweddariad i'r Bwrdd ar y cyfarfod a gynhaliwyd ar 15 Mawrth. Cafwyd diweddariad ar y Rhaglen Trawsnewid, a mynegwyd hyder bod y camau datblygu yn cael eu rhoi ar waith a buddion yn cael eu gwireddu ar unwaith. Roedd PCC wedi gofyn am fwy o waith olrhain ar fuddion y Rhaglen. Byddai dull gweithredu newydd yn cael ei fabwysiadu o ran Lles, lechyd a Diogelwch, a fyddai'n rhannu achos ac effaith a gwersi a ddysgwyd gydag isadrannau. Roedd Rheolwr Lles, lechyd a Diogelwch yn cynnal dadansoddiad o anghenion hyfforddi ar gyfer gweithgareddau risg uchel a hyfforddiant safleoedd anghyfeillgar. Roedd proses newydd Dylunio a Rheoli Adeiladu wedi'i rhoi ar waith yn dilyn yr hyn a ddysgwyd o Adolygiad Digwyddiad Difrifol. Cafodd aelodau'r Bwrdd eu hannog i edrych ar eu hyfforddiant ar-lein eu hunain. Roedd recriwtio yn parhau i fod yn her barhaus ac roedd gwaith ymchwil manwl ar recriwtio wedi digwydd, ynghyd â phrosiect yn edrych ar rolau hanfodol i fusnes yn y tîm Llifogydd. Derbyniwyd yr Adroddiad Cyfathrebu chwarterol gyda llawer o weithgaredd, a chwestiynau ynghylch mewnwelediadau y gellid eu rhoi ar waith. Cafwyd cyflwyniadau ar arfer ymgysylltu da, cynllun peilot canoli gohebiaeth, a'r wefan newydd. Craffwyd ar yr Adroddiad Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant a chafodd ei gymeradwyo ar gyfer y Bwrdd. Cynhaliwyd gwaith ymchwil manwl ar y Risg Strategol Adnoddau.
27. Cyflwynodd yr Athro Steve Ormerod, yn dirprwyo ar ran Dr Rosie Plummer fel Cadeirydd y Pwyllgor Ardaloedd Gwarchoddedig (PrAC), y wybodaeth ddiweddaraf i'r Bwrdd am y cyfarfod a gynhaliwyd ar 7 Hydref. Derbyniwyd eitem ar Fesur yr UE

a ddargedwir. Ystyriwyd materion yn ymwneud â chyflwr presennol Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA). Nodwyd mai dim ond tua 20% oedd mewn cyflwr ffafriol ac roedd PrAC wedi ystyried yr hyn oedd ei angen i droi hyn o gwmpas. Derbyniwyd eitem ar Fudd Net i Fioamrywiaeth. Roedd Biodiversity Net Gain ar waith yn Lloegr, a oedd yn edrych naill ai i godi cyllid neu osod nodweddion penodol ar gyfer bioamrywiaeth o ganlyniad i ddatblygiad. Roedd Cymru'n chwilio am ei fersiwn ei hun o hyn ar ffurf Budd Net i Fioamrywiaeth. Ystyriodd PrAC ddatblygiad protocol i arfarnu materion rheoli yn iawn neu faterion cyflwr anffafriol ar gyfer achosion lle'r oedd gan CNC gysylltiad ar ei Ystâd ei hun lle'r oedd y tir yn SoDdGA.

28. Cyflwynodd Zoe Henderson, Cadeirydd Fforwm Rheoli Tir Cymru (WLMF), ddiweddariad i'r Bwrdd. Ystyriwyd bod y papur wedi'i ddarllen. Tynnwyd sylw at y ffocws ar arloesi yn yr Is-Grŵp Llygredd Amaethyddol. Roedd hyn yn gyfle i ganolbwyntio ar arloesi er mwyn cael gwared ar lygredd amaethyddol.
29. Cyflwynwyd diweddariad gan yr Athro Steve Ormerod, Cadeirydd Fforwm Pysgodfeydd Cymru (WFF) a Fforwm Rheoli Dŵr Cymru (WWMF). Byddai eitem sylweddol ar drafferthion eogiaid yn dilyn, gyda'r eitem wedi cael ei chyflwyno i Fforwm Pysgodfeydd Cymru. Derbyniwyd eitem a oedd yn cysylltu gyda statws sewin ac i ba raddau yr oedd niferoedd y rhywogaeth honno hefyd yn gostwng. Roedd trafodaethau'n parhau gyda thrwyddedwyr pysgodfeydd rhwyd ar sut y byddai hyn yn mynd rhagddo. Tynnwyd sylw at eitem ar bysgota yng Nghymru a oedd yn ystyried pwysigrwydd economaidd, hamdden a lles pysgota, ac yn cynnwys ystadegau diddorol ar bobl a oedd yn pysgota yng Nghymru.
30. Roedd y WWMF wedi trafod diweddariad ar ddyfroedd ymdrochi a'r syniad o ddynodi dyfroedd ymdrochi. Bellach, roedd afonydd a dyfroedd sefydlog addas wedi'u nodi a fyddai'n rhan o gynllun peilot yn 2023, gyda'r cysyniad yn gweithredu fel modd i gryfhau monitro ansawdd dŵr ac o bosibl i sbarduno gwelliant. Darparwyd cyflwyniad ar ddadansoddi data rheoleiddio CNC ac Asiantaeth yr Amgylchedd sy'n dangos rhai o batrymau datblygiad cymunedau biolegol mewn perthynas â llygredd. Cafwyd eitem ar Wyddoniaeth y Dinesydd mewn perthynas â dŵr, gan gynnwys ystyried yr heriau ar sicrhau ansawdd, a threfnu casglu data. Cafwyd cyflwyniad hefyd gan LIC a oedd yn cynnwys data ar y dadansoddiad ar waith trin dŵr gwastraff a cham-gysylltiadau carthffosydd gan arwain at gynnydd mewn cynnyrch fferyllol yn yr amgylchedd afonydd.
31. Tynnodd Zoe Henderson sylw at y ffaith bod yr un cyflwyniad ar Wyddoniaeth y Dinesydd wedi'i dderbyn yn WLMF a mynegodd rywfaint o siom ei fod wedi canolbwyntio'n bennaf ar yr heriau yn hytrach na'r cyfleoedd.
32. Cyflwynodd Geraint Davies, Cadeirydd Fforwm Mynediad Cenedlaethol i Gymru (NAFW), ddiweddariad i'r Bwrdd ar y cyfarfod a gynhaliwyd ar 14 Mawrth. Cyflwynodd Geraint Davies ddiweddariad i NAFW am ei gyfarfod gyda Lesley Griffiths, y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd, ar drafodaethau ar rôl a gwerth NAFW i wasanaethau a rhanddeiliaid. Gwahoddwyd y Gweinidog i'r cyfarfod nesaf yn yr haf a byddai'n cymryd rhan mewn taith gerdded yn ei hetholaeth er mwyn hybu ymwybyddiaeth o bwysigrwydd cynyddu mynediad amrywiol i gefn gwlad. Ymysg yr eitemau eraill a drafodwyd yn y cyfarfod roedd Llwybr Arfordir Cymru, a diweddariad am Natur Greadigol. Cafwyd cyflwyniad diddorol hefyd ar waith Parc Cenedlaethol Eryri ar fynediad i bobl anabl a amlygodd fanteision cadarnhaol mynediad i gefn gwlad.

WEDI'I GYMERADWYO: Y newid i gynnydd y rhagolwg gwaelodlin i £237.1m

Eitem 7a: Y Gweinidog Newid Hinsawdd – Holi ac Ateb

33. Croesawodd y Cadeirydd Julie James, y Gweinidog Newid Hinsawdd, i gyfarfod y Bwrdd.
34. Diolchodd y Gweinidog i'r Bwrdd am y gwahoddiad i ymuno â'r cyfarfod a chanmolodd y gwaith ar y Cynllun Corfforaethol newydd, gan ddweud bod ei ddarllen yn ysbrydoledig, a bod cyfle i wneud gwahaniaeth sylweddol. Croesawyd y cyd-benderfyniad rhwng CNC a Llywodraeth Cymru i gyflawni hyn. Croesawodd y Gweinidog aelodau newydd y Bwrdd a nododd pa mor fywiog a blaengar oedd y Bwrdd presennol. Diolch i aelodau hirhoedlog y Bwrdd, yn enwedig Karen Balmer a Zoe Henderson, sy'n tynnu at derfyn cyfnod eu penodiad. Llongyfarchwyd yr Athro Calvin Jones a Mark McKenna ar gael eu hailbenodi i'r Bwrdd a chroesawyd eu gallu i gynnig safbwynt gwahanol ar faterion. Amlygwyd pwysigrwydd dweud y gwir wrth y rhai mewn grym.
35. Disgrifiodd yr Athro Steve Ormerod y dadansoddiad a wnaed gan Brifysgol Caerdydd a oedd wedi canfod bod y camau rheoleiddiol a gyflwynwyd yn ystod y 1990au wedi gwella amgylchedd afonydd trefol ac na ddylid colli golwg ar yr effaith gadarnhaol sy'n gallu digwydd wrth weithredu.
36. Mewn ymateb i gwestiwn gan yr Athro Steve Ormerod ar sut i gadw'r argyfyngau natur, hinsawdd a llygredd wrth galon busnes y Llywodraeth, tynnodd y Gweinidog sylw at y ffaith bod ei phortffolio Gweinidogol yn cefnogi sylw i'r materion hyn. Roedd heriau ynghylch y gyllideb, a ddisgrifiwyd fel un o'r gwaethaf gyda dim ond £1m o gyfalaf, ond er gwaethaf anhawster y gwaith, cefnogwyd cyllideb CNC ac roedd prawf gweladwy bod natur yn cael ei flaenoriaethu. Tynnwyd sylw at bwysau cyllidebol yn y GIG ond cydnabuwyd y cysylltiad rhwng yr agendâu iechyd a'r amgylchedd. Disgrifiodd y Gweinidog ei chenhadaeth wrth ymgorffori symud i'r cyfeiriad cywir o ran yr amgylchedd a sicrhau bod deddfwriaeth yn addas i'r diben ar gyfer gwarchod yr amgylchedd, yn enwedig o ganlyniad i ymadawiad y DU â'r Undeb Ewropeaidd. Disgrifiwyd nifer yr heriau yn hyn o beth. Byddai rôl CNC, swyddogion Llywodraeth Cymru, a Sefydliadau Anllywodraethol Amgylcheddol wrth ddal ati i weithio ar y materion hyn yn allweddol, gyda dull Cymru gyfan yn bwysig.
37. Gofynnodd Julia Cherrett i'r Gweinidog am ei barn ar y trafferth i ddenu doniau newydd a'r her o ran ehangu cyrhaeddiad CNC ar recriwtio ac ymgysylltu ar yr amgylchedd. Esboniodd y Gweinidog fod rhaglen newid ymddygiad ar fin cael ei lansio yng Nghymru, a fyddai'n estyn allan i gymunedau mwy amrywiol ac yn ymgysylltu â chyfleoedd yn ymwneud â chysgodi, mentora ac interniaethau. Byddai gan CNC rôl bwysig o ran cefnogi'r ymgyrch. Roedd bwriad hefyd i edrych yn fewnol ar broses penodiadau cyhoeddus o ran y mater hwn.

Eitem 7b: Cymeradwyo Cynllun Corfforaethol 2023-2030 yn Ffurfiol

Noddwr a Chyflwynydd: Clare Pillman, Prif Weithredwr

Yn bresennol: Sarah Williams, Pennaeth Strategaeth Gorfforaethol a'r Swyddfa Rheoli Rhaglenni;

Catrin Hornung, Pennaeth Cyfathrebu a Trawsnewid Digidol; Lynette Bowley, Uwch Ymgynghorydd Arbenigol, y Cyfryngau

38. Cyflwynwyd yr eitem gan y Prif Weithredwr. Diolchwyd i'r Bwrdd, y Tîm Gweithredol, y Tîm Arwain a phawb a oedd wedi bod yn rhan o'r gwaith. Bu'n broses fanwl, yn cynnwys dadlau brwd a thrafodaeth drylwyr. Roedd y Cynllun yn perthyn i'w gyfnod, ar ôl cynadleddau COP15 a COP26, a chyhoeddiad diweddar y Panel Rhynglywodraethol ar Newid Hinsawdd (IPCC). Byddai'r weledigaeth, 'Byd Natur a Phobl yn Ffynnu Gyda'i Gilydd', angen cefnogaeth pawb. Cydnabuwyd bod hyn yn her sylweddol, gyda thrafferthion parhaus llifogydd, tanau gwyllt, sychder, a cholli cynefinoedd a rhywogaethau yn erbyn cefndir o bryderon economaidd a phryderon rhyngwladol. Byddai CNC yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru ac eraill tuag at dargedau 2030 gyda golwg hirdymor i 2050. Roedd y gwaith o gynllunio ar gyfer cyflawni eisoes wedi dechrau a disgrifiwyd y newidiadau mewnol arfaethedig yn CNC. Byddai pob aelod o'r Tîm Gweithredol yn arwain ar faes allweddol o fewn y Cynllun – Llygredd, Natur, Hinsawdd, Adnoddau, Trawsnewid. Argymhellwyd y Cynllun Corfforaethol i'r Bwrdd ac yna i'r Gweinidog i'w gymeradwyo.
39. Cynigiodd y Cadeirydd sylwadau am y trafodaethau ar gyflawni'r Cynllun yng nghyfarfod preifat y Bwrdd. Roedd angen her sylfaenol i'r ffordd yr oedd CNC yn gweithredu o fewn y fframweithiau deddfwriaethol a rheoleiddiol, yn benodol ynghylch y diwylliant a meddwl yn wahanol, gan fabwysiadu agwedd Cymru gyfan a gweithio gyda Llywodraeth Cymru ac eraill o ran gweithredu.
40. Nododd y Gweinidog fod y Cynllun yn adlewyrchu'r Llythyrau Cylch Gwaith a'r trafodaethau a oedd wedi digwydd. Roedd y berthynas rhwng CNC a Llywodraeth Cymru wedi trawsnewid a datblygu'n berthynas waith effeithiol, agored a gonest. Cafodd y gwaith ar yr Adolygiad Sylfaenol ei ganmol ac roedd wedi helpu LIC i drefnu'r gyllideb yn fwy effeithiol.
41. Ystyriwyd y Cynllun Corfforaethol newydd gan aelodau'r Bwrdd, gan ddod i'r casgliad ei fod yn uchelgeisiol ac yn ysbrydoledig. Nodwyd y gwaith ar glymu agenda'r Gweinidog gydag agendâu eraill o fewn y Llywodraeth. Pwysleisiwyd hefyd y byddai angen help gyda'r newid trawsnewidiol sydd ei angen. Nodwyd y trafodaethau ar rôl Cynlluniau Lles y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yng nghyfarfod preifat y Bwrdd.
42. Byddai angen dull radical o ymdrin ag amrywiaeth o faterion, er enghraifft, na ellid amddiffyn pawb rhag llifogydd, a chroesawyd cefnogaeth y Gweinidog ar hyn. Amlygwyd pwysigrwydd arwain trwy esiampl, a thynnwyd sylw at rôl LIC yn hyn o beth. Pwysleisiodd y Gweinidog bwysigrwydd cydweithio a dull unedig ar faterion anodd i sicrhau newid, er enghraifft, gyda llifogydd. Tynnwyd sylw at agenda radical LIC, er enghraifft, gyda'r Adolygiad Ffyrdd, y Ddeddf Aer Glân a chyflwyno terfynau cyflymder o 20mya. Cydnabuwyd rôl Prif Weinidog Cymru o ran sbarduno newid tua'r dyfodol. Disgrifiodd y Gweinidog ei rhesymau dros fentro i fyd gwleidyddiaeth a'i hawydd i weld newid cadarnhaol. Pwysleisiwyd pwysigrwydd cyllid priodol gan Lywodraeth y DU a disgrifiwyd esiampl y materion yn ymwneud â datblygiadau'r Môr Celtaidd.
43. Nodwyd y trafodaethau a oedd wedi digwydd ynghylch naws y Cynllun Corfforaethol, yn enwedig a oedd yn rhy besimistaidd. Croesawodd aelodau'r Bwrdd agwedd y Gweinidog at bwysigrwydd dweud y gwir wrth y rhai mewn grym a gonestrwydd wrth hwyluso trafodaethau agored.
44. Byddai'n bwysig dod â byd natur i graidd y drafodaeth ar yr economi. Gwnaeth y Gweinidog sylwadau am bwysigrwydd hyrwyddo'r economi gyloch gan dynnu sylw at y llwyddiant o ailgylchu a'i rôl wrth ddenu swyddi a budd economaidd i Gymru.

Disgrifiodd y Prif Weithredwr gyfarfod gyda'r grŵp yn Aberdaugleddau i drafod yr agenda datgarboneiddio. Cydnabuwyd yr angen am newid rheoleiddiol ond gyda thrawsnewid cyfiawn.

45. Tynnodd aelodau'r Bwrdd sylw at y rôl y gallai ffermwyr ei chymryd i helpu i fynd i'r afael â'r argyfyngau hinsawdd a natur, ac anogodd LIC i edrych ar fwy o ffordd o weithio gyda'i gilydd. Roedd y Gweinidog yn cytuno ynghylch rôl bwysig ffermwyr ond cydnabu bwysigrwydd ffermwyr yn cydweithio i rannu arferion gorau a datblygu dulliau gweithredu gyda'u cymheiriaid, ar y cyd â deddfwriaeth fel y Cynllun Ffermio Cynaliadwy a pholisïau economaidd.
46. Diolchodd y Cadeirydd yn ddiffuant i'r Gweinidog am ei phresenoldeb yng nghyfarfod y Bwrdd.
47. Gadawodd y Gweinidog y cyfarfod.
48. Cymeradwyodd y Bwrdd y Cynllun Corfforaethol i 2030.

WEDI'I GYMERADWYO: Y Cynllun Corfforaethol i 2030

Eitem 8: Y diweddaraf ar eogiaid

Cyflwynydd: Ben Wilson, Prif Gyngorydd, Pysgodfeydd

49. Cyflwynwyd yr eitem gan y Cyfarwyddwr Gweithredol Tystiolaeth, Polisi a Thrwyddedu, gan bwysleisio ei fod yn ddarn arall o dystiolaeth i ddangos nad oedd natur a phobl yn ffynnu gyda'i gilydd. Esboniodd yr Athro Steve Ormerod fod y dystiolaeth a gyflwynwyd wedi cael ei gomisiynu ac yn ddarn o wyddoniaeth pysgodfeydd cymhleth. Cyfeiriodd yr Athro Ormerod at yr eog fel organeb eiconig, hynod warchodedig, economaidd bwysig, ac roedd y gwaith o'i warchod yn methu ym meysydd tirwedd, dŵr mewndirol a rheoli morol. Roedd hyn, ynghyd ag effaith newid hinsawdd, yn golygu bod yr eog yn wynebu difodiant mewn gwahanol afonydd yng Nghymru. Roedd cyfle i wyrdroi'r sefyllfa ond roedd gofyn gweithredu ar frys.
50. Rhoddodd y Prif Ymgynghorydd, Pysgodfeydd, gyflwyniad i'r Bwrdd ar ganfyddiadau Adroddiad Tystiolaeth 674, 'The identification and characterisation of small salmon populations to support their conservation and management' gan Carlos Garcia De Leaniz a Nigel Milner. Tynnwyd sylw at y ffaith fod eogiaid, ynghyd â rhywogaeth gysylltiedig y sewin neu frithyll y môr, yn ddangosydd allweddol o ansawdd amgylcheddol. Nodwyd eu bod yn nodwedd o nifer o safleoedd Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) dynodedig, ac roedd rhwymedigaethau rhyngwladol o ran eu rheoli. Cydnabuwyd eu bod yn bwysig yn economaidd ac yn gymdeithasol, ac yn dirywio nid yn unig yng Nghymru ond ar draws Ynysoedd Prydain a Gogledd yr Iwerydd. Yn sgil gostyngiad yn eu niferoedd yng Nghymru, roedd yr Adroddiad yn ystyried pryd y byddai'r pwynt tyngedfennol yn cael ei gyrraedd. Tanlinellwyd bod yr un sefyllfa hefyd yn wir o ran rhywogaethau eraill fel y gylfinir a llygod y dŵr. Mae'r gostyngiad mewn niferoedd yn eu gwneud yn fwy bregus oherwydd amodau fel hafau poeth, gaeafau cynnes, materion rheoli tir a materion ansawdd dŵr. Esboniwyd y gostyngiad mewn amrywiaeth genetig a ffitrwydd a oedd yn dilyn.
51. Amcangyfrifwyd na fyddai unrhyw eogiaid yn 15 o'r 22 prif afon eog yng Nghymru yn ystod y deng i 20 mlynedd nesaf. Mae'r rhagolygon yn ddigalon, a dyma'r tro

cyntaf i'r term 'difodiant' gael ei ddefnyddio. Fodd bynnag, amlygodd yr Adroddiad fod lle i obeithio a bod rhai o'r ymyriadau posibl yn cael eu hesbonio. Disgrifiwyd y Cynllun Gweithredu, gydag atebion sy'n seiliedig ar natur yn rhan annatod ohono. Byddai cyllid cyfalaf o'r gronfa Argyfwng Natur a Hinsawdd (NACE) yn helpu i fynd i'r afael ag ystod eang o faterion, ynghyd â phrosiectau sy'n mynd i'r afael â mwyngloddiau metel, gwaith adfer mawn a phlannu coed. Tynnwyd sylw at blannu coed mewn parthau torlannol, yn enwedig sicrhau'r goeden gywir yn y lle cywir. Pwysleisiwyd pwysigrwydd gweithredu nawr a byddai'r Cynllun Gweithredu Eogiaid a Sewin yn dod yn rhan annatod o waith CNC a thu hwnt.

52. Ystyriodd y Bwrdd y diweddariad, gan nodi'r cynnwys â phryder dwys, a bod hyn yn crynhoi'r hyn a oedd yn mynd o'i le yn yr amgylchedd dŵr croyw a morol. Cydnabuwyd natur argyfyngus y sefyllfa. Tynnwyd sylw at y sgysiau yn gynharach yn y cyfarfod ynghylch dweud y gwir wrth y rhai mewn grym.
53. Cafwyd trafodaeth ar sut i gyrraedd yr holl gynulleidfaoedd targed ar y mater hwn. Pwysleisiwyd pwysigrwydd dull ar y cyd.
54. Ystyriwyd y mesurau y gellid eu cymryd i wella'r sefyllfa, er enghraifft, o amgylch plannu coed ar hyd glannau afonydd ar gyfer cysgod, lleihau llygredd a chynefinoedd strwythurol. Awgrymwyd y gallai perchnogion torlannau gael eu hysgogi i weithredu ar fyrder. Amlygwyd rôl Ystad CNC yn hyn o beth. Cynigiodd yr Athro Calvin Jones, fel Cadeirydd y Pwyllgor Ystad Tir, y gallai'r Pwyllgor ystyried y wybodaeth a oedd ar gael ar gynefin torlannol CNC.

CAM GWEITHREDU: Trafodaeth ar gyflwr cynefin torlannol Ystad CNC i gael ei ychwanegu at ragolwg y Pwyllgor Ystad Tir.

55. Pwysleisiwyd pwysigrwydd gweithio gydag eraill, fel tiffeddianwyr, Coed Cadw ac Ymddiriedolaethau Afonydd yng Nghymru. Byddai'n bwysig deall yr heriau i berchnogion tir, ac amlygwyd rôl arian grant wrth gefnogi gwaith.
56. Cydnabuwyd bod hon yn sefyllfa gymhleth ond hefyd yn astudiaeth achos dda ar gyfer y Cynllun Corfforaethol newydd, gyda materion cyfun hinsawdd, byd natur a llygredd yn dod at ei gilydd. Gellid defnyddio'r stori rymus i ymgysylltu a sbarduno pobl i weithredu, gan harneisio dicter ynghlwm wrth y materion i greu ymgyrch. Pwysleisiwyd yr her i feddwl yn wahanol a chynnig syniadau radical. Bu'r Bwrdd yn trafod sut y gallai hyn ddigwydd ac awgrymwyd rhai enghreifftiau o feddwl radical. Cafodd y gwaith gan y tîm addysg mewn ysgolion ar afonydd ac eogiaid ei esbonio. Gofynnodd y Cadeirydd i'r Prif Ymgynghorydd, Pysgodfeydd, ddychwelyd i gyfarfod y Bwrdd ym mis Gorffennaf gydag awgrymiadau ar ddull radical o fynd i'r afael â helynt yr eog. Gofynnodd Zoe Henderson, Cadeirydd y WLMF, am ddarparu'r cyflwyniad i gyfarfod nesaf Is-Grŵp WLMF ar Lygredd Amaethyddol.

CAM GWEITHREDU: Y Prif Ymgynghorydd, Pysgodfeydd, i ddychwelyd i gyfarfod y Bwrdd ym mis Gorffennaf gydag awgrymiadau ar ddull radical o fynd i'r afael â helynt yr eog.

CAM GWEITHREDU: Y cyflwyniad ar drafferthion eogiaid i gael ei gyflwyno i Is-Grŵp Fforwm Rheoli Tir Cymru ar Lygredd Amaethyddol.

Eitem 9: Adroddiad Dangosfwrdd Perfformiad y Cynllun Busnes Chwarter 3

Noddwr a Chyflwynydd: Clare Pillman, Prif Weithredwr

Yn bresennol: Caroline Hawkins, Rheolwr Cynllunio Corfforaethol, Perfformiad ac Asesu Strategol; Sarah Williams, Pennaeth Strategaeth Gorfforaethol a'r Swyddfa Rheoli Rhaglenni

57. Cyflwynodd y Prif Weithredwr Adroddiad Dangosfwrdd Perfformiad y Cynllun Busnes Chwarter 3. Ystyriwyd bod y papur wedi'i ddarllen. Eglurwyd bod statws Coch Melyn Gwyrdd dau fesur yn Chwarter 3 yn Coch, ond bod y rhain yn wahanol i'r ddau fesur Coch a nodwyd yn Chwarter 2. Roedd y ddau fesur Coch ar gyfer Chwarter 3 yn debygol o fod yn Goch o hyd ar ddiwedd y flwyddyn. Ystyriwyd y Cynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd gan y Tîm Gweithredol yn yr hydref ond byddai angen iddynt gyd-fynd â'r Cynllun Corfforaethol newydd ac felly roeddent yn destun oedi. Roedd y mesur Coch arall ar 'gyflwyno rhaglenni i adolygu gofynion ansawdd dŵr statudol' yn gofyn am waith sicrhau ansawdd ychwanegol ar yr adolygiad maetholion. Ni ddefnyddiwyd unrhyw statws Coch Melyn Gwyrdd i'r mesur ar 'waith i osod y cyfeiriad strategol ar gyfer datblygu a gweithredu prosiectau' oherwydd newidiadau yn amserlenni arfaethedig Llywodraeth Cymru. Eglurwyd y mesurau Perfformiad Mewnol. Roedd tri dangosydd yn Goch, er bod disgwyl i adroddiadau am achosion lechyd a Diogelwch y bu ond y dim iddynt ddigwydd fod yn Wyrdd ar ddiwedd y flwyddyn. Roedd absenoldeb wedi symud i Goch yn Chwarter 3. Roedd y cynnydd yn y gyfradd absenoldeb salwch wedi'i nodi gan y Pwyllgor Pobl a Chwsmeriaid a byddai gwaith ymchwil manwl yn digwydd ar hyn.
58. Ystyriodd aelodau'r Bwrdd gynnwys y diweddariad. Cwestiynwyd pryd yr oedd disgwyl i'r mesur ar ansawdd dŵr symud o Goch. Esboniodd y Cyfarwyddwr Gweithredol Gweithrediadau fod disgwyl i hyn ddigwydd o chwarter cyntaf 2023/24.

WEDI'I GYMERADWYO: Adroddiad Dangosfwrdd Perfformiad y Cynllun Busnes Chwarter 3 ac Adroddiad Perfformiad Mewnol Chwarter 3

Eitem 10: Adroddiad Amrywiaeth a Chynhwysiant 2022-23 a Thrafodaeth

Cyflwynwyr: Sarah Stacey, Pennaeth Datblygu Sefydliadol, Shaheen Sutton, Arbenigwr Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant

59. Cyflwynwyd yr eitem gan Gyfarwyddwr Gweithredol Strategaeth Gorfforaethol a Datblygu, gan nodi bod amser wedi'i dreulio'r llynedd ar ddatblygu'r Strategaeth Amrywiaeth a Chynhwysiant, a'i bod bellach yn cael ei gweithredu a'i hymgorffori yn y rhaglen waith Pobl. Roedd yr Adroddiad yn cynnwys manylion am y cynnydd sydd wedi ei olrhain yn erbyn y Cynllun Gweithredu. Tynnwyd sylw at waith y rhwydweithiau staff. Diolchwyd i Zoe Henderson am ei gwaith a'i chefnogaeth ar y Fforwm Cydraddoldeb, Amrywiaeth, a Chynhwysiant.
60. Cynigiodd Julia Cherrett, Cadeirydd y Pwyllgor Pobl a Chwsmeriaid, sylw ar yr Adroddiad gan nodi bod dirywiad bach wedi bod yn y Bwlch Cyflog rhwng y Rhywiau. Roedd PCC wedi adolygu'r wybodaeth ac o'r farn bod hynny'n rhesymol oherwydd y niferoedd bach dan sylw a bod hyn weithiau'n digwydd rhwng blynnyddoedd. Roedd rhai cwestiynau diddorol am beth allai'r Bwrdd ei wneud i gefnogi'r math hwn o waith. Byddai trafodaethau'n dilyn mewn meysydd fel rolau'r Cyfarwyddwr Cyswllt.

61. Holwyd y cwestiynau canlynol i'r Bwrdd gan y Pennaeth Datblygu Sefydliadol: Sut gallai'r Bwrdd gefnogi Amrywiaeth a Chynhwysiant ymhellach yn CNC? A oedd unrhyw enghreifftiau y gellid eu rhannu o arfer gorau i hyrwyddo cynhwysiant ac amrywiaeth?
62. Gofynnodd y Cadeirydd am greu sesiwn arbennig er mwyn cael digon o amser i ganolbwyntio a datblygu'r themâu ynghlwm wrth y mater hwn. Cytunodd y Pennaeth Datblygu Sefydliadol i gynnwys sesiwn Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant arbennig yn Rhaglen Datblygu'r Bwrdd.

CAM GWEITHREDU: Y Pennaeth Datblygu Sefydliadol i gynnwys sesiwn Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant arbennig yn Rhaglen Datblygu'r Bwrdd

63. Soniodd Zoe Henderson, Cadeirydd Fforwm Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant, am bwysigrwydd cefnogaeth weithredol gan y Bwrdd a gwerth y Fforwm, gan nodi'r trafodaethau buddiol, agored a'r cyfle i dynnu sylw at waith gwahanol grwpiau. Amlygwyd pwysigrwydd y gwaith a wnaed i gynyddu'r ddealltwriaeth o niwroamrywiaeth a bu'r hyfforddiant ar y mater hwn yn oleuedig iawn. Byddai'n bwysig peidio â chyfyngu trafodaeth i'r naw nodwedd warchoddedig, gan fod Cynhwysiant ac Amrywiaeth yn berthnasol i bawb yn y ffordd y gellid cynnwys pob person gwahanol. Byddai angen ystyried canlyniadau anfwriadol creu grwpiau newydd sydd wedi'u heithrio (er enghraifft, cymunedau gwledig) yn ofalus ynghyd ag ymwybyddiaeth o agweddau ehangach Amrywiaeth a Chynhwysiant.
64. Rhoddodd y Cadeirydd wahoddiad i Zoe Henderson ymuno â'r sesiwn drafod Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant yn y dyfodol a fyddai'n cael ei chynnal ar ôl diwedd ei phenodiad Bwrdd a nododd y byddent yn chwilio am olynydd i'w rôl fel Cadeirydd Fforwm Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant.

CAM GWEITHREDU: Zoe Henderson i gael ei gwahodd i ymuno â sesiwn drafod Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant yn y dyfodol

65. Ystyriodd aelodau'r Bwrdd gynnwys yr adroddiad. Cwestiynwyd y dull o ddeall trosiant staff, yn enwedig lle'r oedd staff o gefndiroedd mwy amrywiol. Awgrymwyd y gellid gwneud mwy fel rhan o gyfweiliadau gadael i ddeall profiad byw pobl er mwyn gweithredu'n rhagweithiol. Cadarnhaodd y Pennaeth Datblygiad Sefydliadol y byddai hyn yn rhan o'r gwaith dros y chwe mis nesaf.
66. Ystyriwyd y dull gweithredu sy'n wynebu tuag allan. Gellid rhannu'r arfer gorau ar weithio gyda chymunedau nad oedd fel arfer yn ymgysylltu â gwaith CNC. Awgrymwyd bod cyfle i gysylltu'r meddylfryd radical ar gefnogi poblogaeth yr eogiaid ac ymgysylltu â gwahanol gymunedau. Tynnwyd sylw at yr angen i ddatblygu negeseuon allanol ar y wefan.
67. Cafodd yr addewid gwrth-hiliaeth ei drafod, a holwyd beth allai CNC wneud yn hyn o beth, yn enwedig o ran olrhain profiadau gyrfa. Cadarnhaodd y Pennaeth Datblygu Sefydliadol fod hwn yn un o'r meysydd sy'n cael eu hystyried er mwyn cael sicrwydd gan fod cynnydd yn ddangosydd pwysig o gynhwysiant. Trafodwyd recriwtio a chydabuwyd pwysigrwydd cynnig cefnogaeth a chyfleoedd rhagweithiol iddynt.
68. Cynigiodd Geraint Davies, Cadeirydd NAFW, ei gefnogaeth wrth ddatblygu mynediad i gefn gwlad, a dealltwriaeth ohono, i bobl o bob cefndir.

69. Cymeradwywyd Adroddiad Amrywiaeth a Chynhwysiant 2022-23 gan y Bwrdd.

WEDI'I GYMERADWYO: Adroddiad Amrywiaeth a Chynhwysiant 2022-23

Eitem 11: Adroddiad Chwarter 3 Lles, Iechyd a Diogelwch

Cyflwynydd: Sarah Stacey, Pennaeth Datblygu Sefydliadol; Phil Mostyn, Prif Ymgynghorydd Arbenigol, Lles, Iechyd a Diogelwch

70. Cyflwynwyd yr eitem gan y Cyfarwyddwr Gweithredol Strategaeth a Datblygu Corfforaethol. Esboniwyd hyn fel Adroddiad rheolaidd, a oedd hefyd yn destun craffu gan y PCC. Tynnwyd sylw at ail-ardystio'r safon ryngwladol ar gyfer iechyd a diogelwch galwedigaethol, ISO 45001, ynghyd ag adolygiad cadarnhaol gan yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE) mewn perthynas ag archwiliadau coedwigaeth, a oedd yn rhoi sicrwydd da i'r Bwrdd. Wrth edrych tua'r dyfodol, byddai'r gwaith yn parhau ar fonitro ac adrodd gweithredol, a hefyd achosion fu bron â digwydd. Roedd gwaith sylweddol yn cael ei gynnal ar hyfforddiant a datblygu, gan gynnwys dadansoddi anghenion hyfforddi. Roedd gwaith manwl yn digwydd ar faterion iechyd meddwl hefyd.
71. Cyflwynodd y Pennaeth Datblygu Sefydliadol ddiweddariad i'r Bwrdd ar ddau Adolygiad o Ddigwyddiadau Difrifol a oedd wedi eu comisiynu. Adroddwyd na fu digwyddiadau RIDDOR (Adrodd am Anafiadau, Clefydau a Rheoliadau Digwyddiadau Peryglus) na digwyddiadau Amser Coll yn Chwarter 3, a hefyd fod adroddiadau am achosion a fu bron â diwyd wedi cynyddu yn Chwarter 3. Roedd CNC wedi llwyddo i gadw Gwobr Arian y Safon Iechyd Corfforaethol. Roedd yr aseswr wedi bod yn canmol y gwaith a wnaed yn ystod y pandemig a lles staff CNC. Roedd y tîm Lles wedi canolbwyntio ar faterion yn ymwneud â'r argyfwng costau byw ac wedi cynnal sesiynau ymwybyddiaeth ariannol. Cafodd y tîm Dysgu a Datblygu eu cyfnod prysuraf yn Chwarter 3, gan ddatblygu cyrsiau yn cynnwys hyfforddiant ar ddelio â sefyllfaoedd anghyfeillgar. Roedd y Rheolwr Lles, Iechyd a Diogelwch yn gweithio ar y data am atgyfeiriadau iechyd meddwl gyda'r tîm Rheoli Pobl er mwyn deall y manylion. Roedd y PCC yn gyfrifol am hyn.
72. Bu'r Bwrdd yn ystyried cynnwys yr Adroddiad a holwyd beth oedd ei angen i gyflawni Gwobr Aur Safon Iechyd Corfforaethol. Esboniodd Pennaeth Datblygu Sefydliadol yr adborth a gafwyd ar hyn gan yr aseswr, gan nodi bod CNC eisoes yn agos at safon y Wobr Aur.

WEDI'I GYMERADWYO: Adroddiad Chwarter 3 Lles, Iechyd a Diogelwch

Eitem 12: Adolygiad o Aelodaeth Pwyllgorau'r Bwrdd

Cyflwynydd: Colette Fletcher, Pennaeth Llywodraethu ac Ysgrifennydd y Bwrdd

73. Cyflwynwyd yr eitem gan y Pennaeth Llywodraethu ac Ysgrifennydd y Bwrdd, ac ystyriwyd bod y papur wedi'i ddarllen. Nodwyd bod rhai o'r newidiadau yn digwydd ar unwaith ac y bydd eraill yn dilyn yn ddiweddarach. Nodwyd hefyd y byddai Cadeirydd newydd y Fforwm Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant yn cael ei ddewis yn dilyn trafodaethau cynharach.
74. Cymeradwyodd y Bwrdd aelodaeth arfaethedig Pwyllgor y Bwrdd a'r Fforwm.

CAM GWEITHREDU: Cytuno ar Gadeirydd newydd i'r Fforwm Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant

WEDI'I GYMERADWYO: Aelodaeth Pwyllgor y Bwrdd a'r Fforwm yn unol â'r manylion yn y papur

Eitem 13: Cylch Gorchwyl

Cyflwynydd: Colette Fletcher, Pennaeth Llywodraethu ac Ysgrifennydd y Bwrdd

75. Cyflwynwyd yr eitem gan y Pennaeth Llywodraethu ac Ysgrifennydd y Bwrdd, ac ystyriwyd bod y papur wedi'i ddarllen.

76. Argymhellodd aelodau'r Bwrdd y dylai cwmpas a diben Cylch Gorchwyl Pwyllgorau'r Bwrdd gynnwys cyfeiriad at y Cynllun Corfforaethol newydd.

CAM GWEITHREDU: Cwmpas a diben Cylch Gorchwyl Pwyllgorau'r Bwrdd i gynnwys cyfeiriad at y Cynllun Corfforaethol newydd

WEDI'I GYMERADWYO: Y Cylch Gorchwyl diwygiedig ar gyfer y Pwyllgor Ardaloedd Gwarchoddedig, Pwyllgor Ystadau Tir a'r Pwyllgor Cyllid

Eitem 14: Rhagolwg y Bwrdd

Cyflwynydd: Colette Fletcher, Pennaeth Llywodraethu ac Ysgrifennydd y Bwrdd

77. Cyflwynwyd yr eitem gan y Pennaeth Llywodraethu ac Ysgrifennydd y Bwrdd, ac ystyriwyd bod y papur wedi'i ddarllen.

78. Adolygwyd a nodwyd y Rhagolwg gan y Bwrdd.

Eitem 15: Unrhyw Fater Arall

79. Nododd y Prif Weithredwr y cyhoeddiad diweddar gan LIC am y ddau borthladd rhydd i gael eu sefydlu yn Aberdaugleddau a Phort Talbot, ac Ynys Môn, a fyddai'n ardaloedd o dwf ac egni. Byddai angen i CNC ymateb, a byddai angen i'r fframwaith rheoleiddio ddatblygu ochr yn ochr â hyn.

80. Cynigiodd y Cyfarwyddwr Gweithredol Gweithrediadau ddiweddariad i'r Bwrdd ynghylch ei bresenoldeb yn y sesiwn ddiweddar gydag Ysgrifennydd Gwladol Cymru a Chlwstwr Diwydiannol De Cymru. Pwysleisiwyd pwysigrwydd hyn wrth symud tuag at ddatgarboneiddio. Roedd timau CNC yn rhan o'r digwyddiad, a byddai'r Bwrdd yn cael diweddariadau ar y materion. Soniodd aelodau'r Bwrdd am y gwaith sydd i'w wneud i gyflawni carbon sero erbyn 2040, gan dynnu sylw at y system gyfannol y byddai ei hangen er mwyn cyflawni hyn.

81. Nododd y Prif Weithredwr benodiad Prif Swyddog Gweithredol newydd Asiantaeth yr Amgylchedd.

82. Tynnodd yr Athro Steve Ormerod sylw at Gynhadledd Dŵr y Cenhedloedd Unedig gan argymhell y dylai rhai o'r gwersi o hyn ddod gerbron y Bwrdd yn y dyfodol. Roedd syniadaeth y Cenhedloedd Unedig ar ddŵr yn ymwneud yn gynyddol â chymryd golwg gyfannol i greu cyswllt rhwng popeth o'r cyflenwad dŵr yfed i drin dŵr gwastraff a diogelu dŵr wyneb. Byddai'n bwysig deall beth fyddai hyn yn ei olygu i CNC.

CAM GWEITHREDU: Canlyniadau Cynhadledd Dŵr y Cenhedloedd Unedig i'w hychwanegu at ragolwg y Bwrdd yn un o gyfarfodydd y dyfodol

83. Bu'r Bwrdd yn ystyried y cyfarfod. Roedd croeso mawr i'r cydweithwyr a'r lleisiau newydd. Tynnwyd sylw at y gwerth o ran lle ac amser i alluogi sgysiau buddiol. Argymhellwyd y dylid cynnwys amser o fewn Rhaglen Diwrnod Datblygu'r Bwrdd ar strwythur cyfarfodydd i alluogi'r sgysiau hynny i ddigwydd.

CAM GWEITHREDU: Eitem i'w chynnwys yn Rhaglen Diwrnod Datblygu'r Bwrdd i ystyried strwythur cyfarfodydd y Bwrdd i alluogi trafodaethau buddiol

84. Diolchodd y Cadeirydd yn ddiffuant i Karen Balmer a Zoe Henderson am eu cefnogaeth a'u cyfraniad anhygoel yn ystod eu cyfnod fel aelodau o'r Bwrdd.

- Diwedd y Cyfarfod Cyhoeddus -

Sesiwn Holi ac Ateb Gyhoeddus

1. Derbyniwyd cwestiynau gan Kim Waters, Undeb Afonydd Cymru. Roedd yr ymatebion hynny'n cynnwys:
 - a. Mae pob un o gyfarfodydd cyhoeddus y Bwrdd yn cael eu cofnodi ond ddim ar gael i'r cyhoedd ar ôl y digwyddiad. Mae darparu mynediad cofnodedig i ddigwyddiadau cyhoeddus bellach yn arfer safonol os yw tryloywder agored yn cael ei wir werthfawrogi gan ein sefydliadau. Mae rhoi mynediad i bobl a chymunedau sydd ddim wedi ymddeol yn bwysig iawn.
 - b. A all y Prif Swyddog Gweithredol gynnig crynodeb a diweddariad statws o fethiant trychinebus carthffos Dŵr Cymru yn y Taf ddeng niwrnod yn ôl?
 - Achos
 - Effaith
 - Risgiau yn y dyfodol
 - Risgiau mewn safleoedd eraill
 - Tystiolaeth o esgeulustod gydag adroddiadau o hysbysiadau cynharach
 - c. Mae ymwybyddiaeth o PFAS wedi ymddangos ar yr agenda gyda'r gwaith diweddar gan Watershed Investigations. Y fectorau allweddol ar gyfer PFAS yw gorlif carthffosiaeth cyfunol a gwasgaru "cacen garthion" ar dir, rhywbeth a gadarnhaodd Dŵr Cymru wrthy ch y mis diwethaf nad oes ganddyn nhw unrhyw syniad lle mae'n cael ei wasgaru.
 - d. A all CNC roi rhagamcaniad/asesiad, gyda'r polisiâu a'r broses gyfredol sydd ar waith, beth yw effaith PFAS sy'n mynd i'r amgylchedd yng Nghymru? A allech chi roi sylw i ddŵr yfed sy'n cael ei bwmpio allan o afonydd sydd â lefelau difrifol o orlif carthffosiaeth cyfunol? e.e. Afon Wysg a Chronfa Llandegfedd.
2. Ymatebodd y Cadeirydd i'r cwestiwn cyntaf gan nodi y byddai angen i'r Bwrdd drafod ac ystyried y mater o gofnodi ymhellach.
3. Ymatebodd y Cyfarwyddwr Gweithredol Gweithrediadau i'r ail gwestiwn, gan esbonio bod aelodau CNC yn rhannu'r un pryderon wrth fynychu digwyddiadau fel

hyn. Bu methiant yn y brif garthffos a oedd wedi arwain at garthion yn gollwng i afon Taf. Dargyfeiriwyd y garthffos ar unwaith, er bod problem gyda'r gwaith atgyweirio cychwynnol. Roedd y cwmni'n ymchwilio i'r rheswm dros fethiant y bibell, gan nad oedd yr achos yn hysbys eto. Cymerwyd samplau o ansawdd y dŵr. Rhagwelwyd y byddai unrhyw effaith wedi bod yn dymor byr ac nad oedd pysgod nac infertebratau marw wedi eu canfod. Roedd gwaith yn parhau gyda Dŵr Cymru i sicrhau bod y risg yn cael ei leihau yn y dyfodol. Cynhaliwyd cyfarfod arferol gyda chyfarwyddwyr y cwmni dŵr ac roedden nhw wedi nodi eu mesurau ar y safle hwn a'r seilwaith ehangach, a buddsoddiad y Cynllun Rheoli Asedau mewn safleoedd eraill. Cydnabuwyd risgiau mewn safleoedd eraill. Nodwyd effaith digwyddiad diweddar ym Magwyr, gan gynnwys effeithiau ar Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) ehangach. Nid oedd yn briodol gwneud sylw ar y dystiolaeth o esgeulustod ar hyn o bryd, gan y byddai hyn yn rhan o'r ymchwiliad.

4. Croesawodd Mr Waters drafodaeth y Bwrdd yn gynharach yn y cyfarfod ar y mater hwn, gan dynnu sylw at y ffaith na ddylai'r cwmnïau dŵr ddefnyddio'r esgus eu bod yn delio â system garthffosiaeth Fictoraidd.
5. Ymatebodd y Pennaeth Cynllunio Datblygu a Gwasanaethau Morol i drydydd a phedwerydd cwestiwn Mr Waters. Esboniwyd sylweddau polyfflŵroalcyll a pherfflŵroalcyll (PFAS) fel grŵp mawr o gemegau fflworin synthetig sy'n cael ei defnyddio mewn ystod eang o gynnyrch wedi'i weithgynhyrchu. Roedd rhai o'r defnyddiau hyn wedi bod yn destun rheolaethau deddfwriaethol, ond roedd defnyddiau eraill yn parhau. Roedd CNC yn monitro ac yn adrodd am PFAS o dan y Rheoliadau Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr. Cafodd asid perfflŵrooctanoig (PFOA) ei fonitro hefyd. Oherwydd bod PFAS yn biogrynhoi, cyfeiriodd y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr at fonitro mewn samplau biolegol, fel pysgod neu bysgod cregyn. Esboniwyd y terfyn ar gwmpas y monitro ond nodwyd nad oedd yr un o'r samplau wedi methu safonau'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr hyd yma. Mae gwaith yn mynd rhagddo ar ddatblygu dulliau dadansoddi labordy ar gyfer ystod fwy o PFAS a byddai adolygiad o holl ddata PFAS a gedwir gan CNC yn cael ei gynnal i nodi unrhyw anghenion tystiolaeth ychwanegol. Disgrifiwyd yr ychwanegiadau posibl. Roedd asesiadau risg wedi digwydd ac roedd monitro wedi'i dargedu ar gyfer safleoedd penodol yn cael ei ystyried.
6. Eglurwyd bod CNC yn rhan o weithgor trawslywodraethol ar PFAS a'u bod mewn trafodaethau rheolaidd â Llywodraeth Cymru a rheoleiddwyr eraill fel yr Arolygiaeth Dŵr Yfed i rannu tystiolaeth a llunio polisi cyson. Cymerodd CNC ran hefyd yn Rhaglen Ymchwiliadau Cemegol 4 a fyddai'n ymchwilio i ffynonellau a chylchu PFAS o ffynonellau dŵr gwastraff a chylchu yn yr amgylchedd, megis wasgaru i dir. Amlygwyd nad oedd offeryn deddfwriaethol ar gyfer rheoli unrhyw ddefnydd o PFAS ar dir nac mewn unrhyw dir/pridd. Eglurwyd bod y cemegyn mor hollbresennol fel y byddai'n cael ei nodi yn y rhan fwyaf o daeniadau. Cydnabuwyd bod y rheolaethau rheoleiddio presennol ynghylch slwtsh sy'n cael ei wasgaru ar dir amaethyddol yn hen ac nad oeddent yn asesu ar gyfer cemegau cymhleth. Mae Lloegr a'r Alban yn diwygio'r rheolaethau rheoleiddiol hyn ar hyn o bryd, ac mae CNC yn trafod y mater hwn gyda Llywodraeth Cymru.
7. Byddai CNC yn ei gwneud yn ofynnol i'r cwmnïau dŵr sicrhau bod eu Rhaglenni Amgylchedd Cenedlaethol yn barod ar gyfer heriau yn y dyfodol, gan gynnwys PFAS. Roedd PFAS wedi codi fel blaenoriaeth i'r Arolygiaeth Dŵr Yfed (DWI) i ddiogelu cyflenwadau dŵr cyhoeddus, felly byddai CNC yn chwilio am fuddsoddiad Adolygiad 24 (PR24) gan gwmnïau dŵr i fodloni'r DWI hwn.

8. Diolchodd y Cadeirydd i Mr Waters am ei gwestiynau a chadarnhaodd y byddai ymateb ysgrifenedig yn cael ei ddarparu.

CAM GWEITHREDU: Ymateb ysgrifenedig i gwestiynau a godwyd yn y Sesiwn Holi ac Ateb Gyhoeddus i'w hanfon at Mr Kim Waters.

9. Derbyniwyd cwestiwn gan Harriet Alvis – Prif Swyddog Gweithredol, Ymddiriedolaeth Afonydd Gorllewin Cymru, a ddarllenwyd i'r Bwrdd gan y Pennaeth Llywodraethu ac Ysgrifennydd y Bwrdd: Roeddwn yn drist o glywed gan aelod o'r Bwrdd mai'r unig ffordd o gyflawni newid yn y gymuned amaethyddol yw wrth i rai ffermwyr gymell y rhai sydd y tu ôl iddyn nhw. Wrth gwrs, mae hynny'n rhan o gynnydd unrhyw newid, ac mae yna lawer o ffermwyr sy'n rhagweithiol ac yn meddu ar ffocws amgylcheddol ond rwy'n credu bod y datganiad hwn yn tynnu sylw at wendid CNC yn un o'ch cyfrifoldebau allweddol – gorfodi. Mae digon o ddata gennym bellach ar ffurf modelu SAGIS, ffigurau adroddiadau llygredd, y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr ac ati i ddangos mai amaethyddiaeth yw'r prif gyfrannwr at ddirywiad ansawdd dŵr mewn llawer o'n dalgylchoedd gwledig, yn enwedig yn y gorllewin. Mae Dŵr Cymru yn dechrau cael eu dal yn atebol am eu rhan nhw, ac mae hynny'n ddigon teg, ond nid yw'n ymddangos bod yr un peth yn wir am amaethyddiaeth. A all y Bwrdd roi gwybod i fi pa mor aml ar gyfartaledd y gall pob fferm ddisgwyl ymweliad gan CNC? Peidiwch â chynnwys gwaith Prosiect Afonydd LIFE oherwydd prosiect tymor byr yw hwn nad yw'n cynnwys unrhyw asesiadau rheoleiddio allweddol megis capasiti a chyflwr cyfleusterau cadw slyri. Ail gwestiwn – beth yw cynlluniau CNC i wella cyfraddau ymweliadau fferm yn ogystal â gorfodi'r rheoliadau sylfaenol sy'n cael eu torri'n rheolaidd?
10. Cynigiodd y Cyfarwyddwr Gweithredol Gweithrediadau ymateb cyffredinol i'r cwestiwn. Cydnabuwyd y materion ehangach a nifer y cyfranwyr at ansawdd dŵr. Eglurwyd, yn y modd digwyddiad, bod yr ymateb yn ymwneud ag olrhain y ffynhonnell. Ar gyfartaledd, roedd nifer isel o ymweliadau â ffermydd ar hyn o bryd, tua 1% mewn perthynas â Rheoliadau Dŵr Daear. Fodd bynnag, roedd sawl prosiect ar lawr gwlad, megis Prosiect Pedair Afon LIFE, sy'n cynnwys ymweliadau gweithredol a gwaith rhagweithiol yn y meysydd hyn fel rhan o'r prosiectau hyn, gan weithio mewn partneriaeth â thirfeddianwyr gan gynnwys ffermwyr. Mae Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol wedi dod i rym bellach, gydag adnoddau wedi dod i law CNC mewn perthynas â hyn. Byddai recriwtio ar gyfer tîm o tua 20 o staff yn digwydd, a'u swyddi'n canolbwyntio ar ymweliadau fferm mewn capasiti rheoleiddio.
11. Cadarnhaodd y Cadeirydd y byddai ymateb ysgrifenedig manylach yn dilyn.

CAM GWEITHREDU: Ymateb ysgrifenedig i gwestiynau a godwyd yn y Sesiwn Holi ac Ateb Gyhoeddus i'w hanfon at Harriet Alvis

12. Cyfeiriodd Mr Waters at y cyflwyniad ar drafferthion yr eog a mynegodd ddieter ynghylch y sefyllfa, yn enwedig ynghylch gwybodaeth hirdymor am y mater, gan dynnu sylw at astudiaethau hanesyddol ar faterion llygredd ac arferion ffermio gwael. Mynegodd y farn bod y materion i fynd i'r afael â nhw yn rhai anodd, ond yn fater o wleidyddiaeth a pholisi yn hytrach nag ecoleg sylfaenol. Cynigiodd Mr Waters ei gymorth gyda dealltwriaeth, helpu i rannu gwybodaeth, a darparu tystiolaeth o arferion ffermio gwael a materion gorlif stormydd cyfunol.
13. Croesawodd y Cadeirydd gynnis Mr Waters o gymorth i ennyn diddordeb y cyhoedd a dieter am y posibilrwydd o golli'r eog, ac anogwyd Mr Waters i gyflwyno manylion am y safleoedd llygreddig yr oedd wedi'u disgrifio.

- Diwedd y Cyfarfod -